

אזיהו ששון
הסדר נפרד עם מצרים

להסדר זה, ולא לדרוש זאת מאת המצרים. בעצם זוהי מטרת ביקורו בפאריס... מעניין, שלפני שהגיע מיכתבו של ששון למישרד-החוץ, נשלח מיברק מאת שרת(וק) לששון. כתב שרת: „מציע קו מנחה לדיור נים עם המצרים. הם מעוניינים שהבריטים יהיו מחוץ לנגב מאחר והם חוששים כי הבסיסים הבריטיים ישלטו בתעלת-סואץ וימנעו את פיגוי הדלתה של הנילוס. אנו

ישראל ובין מצרים. השליחות הוטלה עליו באופן פיתאומי, לפי הוראה מיוחדת מאת המלך (פארוק). נדמה לו, כי מיכתבי אל ראש לישכת-החצר, אברהים עבד אל-אדי פחה*, עשה את שלו. וכן הניגודים היסודיים בהשקפות ובאמביציות בין הדיבר-ירדנים ובין המצרים, שנתגלו בכינוס האחרון של הוועדה הפוליטית של הליגה הערבית, הוכיחו למלך ולתומכיו, שטובת מצריים מחייבת לנקוט במדיניות חיצונית נפרדת, שלא במיסגרת הליגה הערבית... „הוא רשאי להיות נוכח בישיבות של המישלחת וגם להילוות אליה בהופעתה כמושב-האור“. משיחותיו הפרטיות עם אחדים מחברי המישלחת הוא הבין כי שתי המישלחות, הבריטית והמצרית, עומי דות לקיים ביניהן כמה פגישות סודיות לשם דיון ידידותי על הסיכסוך המצרי-אנגלי ולנסות להגיע לידי איזה הסכם פרלמנטרי, בין יתר הדברים שעומדים על הפרק — עתיד הנגב. האנגלים רוצים לקבל את הסכמת מצריים לצירוף הנגב לעבר-הירדן. הם בטוחים, כנראה, שמושבי האור* יאשר את הדין-וחשבון של ברנאדוט בשלמותו.

„בחלק זה של השיחה הרחיב (-) את הדיבור על „נבזות“ האנגלים. אלמלא האינפורמציה המוטעית שלהם, אלמלא העידוד וההבטחות שלהם — אמר — לא היו המדינות הערביות נכנסות למילחמה נגד ישראל.

„האנגלים רכשו, לדבריו, את רוב הדיברות הערבית במצריים, בעיראק, בסוריה וכו', וכיוצא בזה דעת-הקהל בארצות-ערב לפי רוחם. במיקרים רבים שמו בפייהם של המנהיגים דברים שלא אמרום, או הצהירו שלא נתנו אותן ועצרו בעדם את אפשרות התיקון וההכחשה. וכן מסרו ידיעות על „מוימות“ מצד היהודים, שנתברר אחר-כך כי לא היה להן כל יסוד.

„נוסף לכך נטעו האנגלים בליבותיהם של מלכי-ערב ושליטיה כל מיני אמביציות.

חיים זורה וייצמן
מברק מפאריס לחשה שרת

„הוראה שנייה, להופעותיה הבלתי-רשמיות של המישלחת, לשיחותיה הפריטיות וכו', ניתנה לא מטעם הממשלה (ומשום שדיון על הוראה כזאת בממשלה היה מעורר ויכוח מיפלגתי, שרצוי למנוע) אלא מטעם שרי-החוץ לבדו, והיא: ממשלת ישראל תהיה בוודאי מוכנה לדון בהחזרת חלק מהפליטים, וכן בהשתתפות קונסטרוקטיבית במימון אחרים לפיתרון הבעיה, רציני ליישוב הפליטים מתוך לתחומי ישראל...

„ייתכן שבבעיית פליטים זו יש באמת הבדלי-דעות בינינו. אולם בכל יתר רמזיך

הקיצוצים היהודיים בארצות שונות, ואף שיקול זה מוכרח לבלום את יצרינו...“ במיכתב ששיגר אליהו ששון אל סגן מנהל מחלקת המיזרח התיכון במישרד-החוץ, הוא סיפר: „כאן רצוני למהר ול- העיר, כי נדמה לי ש-מחלקת המיזרח-התיכון מתעסקת יותר מדי בענייני ערביי ארץ-ישראל. לאלה יש מישרד מיוחד ועליו להתעסק בהם. עלינו להתרגל לכך, כי אנו שייכים למישרד-החוץ, וכי עלינו להתרכז בעבודות חוץ בלבד, כמובן תוך תיאום עם האחרים...

„מחובתנו לחרוג מן המיסגרת הזאת, שנראה לי כי אתם מצטמצמים בתוכה,

אביו של השגריר הנוכחי של ישראל בקאהיר טען ב-1948

שלדברי הנציג המצרי הוא הפך לאיש פופולרי במצריים

רוצים לתפוס מה שיותר מן הנגב לעצמנו. קיים בסיס בינינו לתיאום ההבנה...“ בשלב זה, של ניסיונות מצידו של אליהו ששון לקדם את עניין השיחות עם המצרים להשגת הסדר נפרד, מסתיים הכרך הראי שון של תעודות למדיניות-החוץ של מדינת ישראל (14 במאי — 30 בספטמבר 1948). סביר להניח, כי הכרך השני יביא תגליות מרעישות יותר על משאומתן זה. **דן עומר**

לשוכרי אלקואטלי בדמשק הסבירו, כי המילחמה בציונים לא זו בלבד שתוריד לגמרי מהפרק את תוכנית סוריה הגדולה**, אלא גם תביא לידי הרחבת גבולותיה של סוריה על-חשבון הגליל הארץ-ישראלי. לפארוק אמרו, כי הוא יכול להיפך לקיסר ערב וכו'. לעבדאללה אמרו, כי קרוב לוודאי שהוא יצליח לצרף לארצו את כל ארץ-ישראל, ולא רק את החלק הערבי של ארץ-ישראל... יטעה כל מי שיטען, כי מנהיגים אלה קוצרים היום את אשר זרעו. הם קוצרים את אשר זרעה להם אנגליה...“

על סופה של אותה שיחה עם נציג החצר המצרית, הוסיף אליהו ששון וכתב: „בסוף השיחה ביקש לדעת אם אנו מעוניינים בהסדר נפרד עם מצריים. לדעתו,

לא מצאתי כל דבר שלא הייתי מוכן לחתום עליו. אילו, למשל, היית מופיע בארץ ומר כיה לעומדים בהנהגה שהמילחמה לבדה, ואפילו תוכתר בניצחון, לא תפתור את הבעיה פיתרון סופי, לא היית כלל וכלל שוחה נגד הזרם, כפי שאתה חושד. גם אנו מביעים וחוזרים ומביעים אותה דעה עצמה... שימעוני.“

כגישה עם נציג חצר

המלוכה המצרית

ב-23 בספטמבר 1948 שיגר אליהו ששון מיכתב למישרד-החוץ בתלאביב, שבו

ולצאת אל המרחב. אילו הייתם עושים זאת, ברי לי כי לא הייתם נרתעים מפני הרוח השולטת בארץ כיום, והייתם משקרי פים, למשל, על שאלות הפליטים הערביים והמשכת המילחמה בצורה אחרת. לפחות הייתם מגיעים למסקנה, כי לא רק על-ידי נצחונות צבאיים אפשר לסיים את המל-חמה ולפתור את סיכסוכנו עם העולם הערבי והייים, ללא ספק, מנסים להחזיר את הדבר בליבם של קובעי-המדיניות שלנו.

„בראשית המילחמה אמרתי כי לא נוכל להכריע את העולם הערבי בכוח, ואם נוכל — ניבצר מאיתנו, מתוך שיקולים רבים ושוניים, לעשות זאת. אם תתחדש המילחמה, אין לי כל ספק כי אפשר יהיה לנו לכבוש את טול-כרם, שכם ועוד. כן אפשרי יהיה לנו להכות בצבא המצרי, הסורי וכו'. אולם שכל רק להזיז את הערבים ממקום למקום וזה הכול, המתיחות לא תחלוף. השקט לא יבוא והשלום לא יתקרב. והשאלה היא: אם אנו מעוניינים בכך? אני מצטער מאוד שאינני בימים אלה לידכם וליד, הגבורה, כי אז לא הייתם נרתע מלשחות נגד הזרם לטובת הכלל...“

העמדה הרשמית:

הפליטים לא יורשו

לחזור

במיכתב תשובתו של סגן-מנהל-המחלקה מתלאביב לאלהו ששון בפאריס, מיום 16 בספטמבר 1948, הוא כותב: „אשר לבעיית הפליטים, הרי מסר לנו משה (שרתוק) — ונדמה לי שיש לי הרשות למסור את הדבר גם לך — כי המישלחת שלנו לאומות המאוחדות קיבלה כהוראה רשמית מאת הממשלה את ההוראה להופיע בכל הופעותיה הפומביות בעמדה הידועה, שכל עוד נמשכת המילחמה לא יורשו הפליטים לחזור, ואילו שובים אחר המיל-חמה יהיה גושא וסעיף בדיוני השלום.

משה שרת
לתפוס מה שיותר מהנגב

פארוק ואשתו על בוד מצרי
ניסיון להשיג הסדר-שלום נפרד

השעה הנוכחית כשרה לכך. לדבריו הפכתי לאיש פופולארי בארצו, הן בגלל מיכתבי אל המנהיגים המצריים והן בגלל הפירסומים שהיו בזמן האחרון בעיתונים על מאמצי לשלום. אולם עלינו להציע את הבסיס

* המכתב לא נמצא והעניין אינו ידוע. ** הכוונה לתוכנית-החלומות של ה- אמיר עבדאללה לאחד תחת כיתרו את שיטתי סוריה, לבנון, ארץ ועבר-הירדן.

דיווח על פגישה שניהל עם נציג חצר-המלוכה המצרית בפאריס. במיכתבו כתב ששון: „ב-21 לחז. הופיע (-) * אצלי במלון. סעדנו ביחד את ארוחת הערב ושוחחנו כארבע שעות. לדבריו, הוא נשלח במיוחד על-ידי אנשי-החצר כדי לבדוק איתי את האפשרויות של הסדר נפרד בין

* במקור, כאן ולהלן, שמו של נציג החצר המצרית — האטור לפירסום.